

Анатолій ГАЛАС

*Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
tolikgalas@gmail.com*

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ЦІННІСНИЙ ОРІЄНТИР ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖІВ

Актуальність дослідження. В умовах стрімкої цифровізації суспільства та охорони здоров'я цифрова компетентність набуває статусу стратегічного ресурсу професійної ідентичності майбутніх медичних фахівців. Система охорони здоров'я України перебуває в процесі активного впровадження електронних медичних записів, телемедицини та платформ дистанційного моніторингу пацієнтів, що висуває принципово нові вимоги до рівня цифрової підготовки середніх медичних працівників. Водночас у педагогічній науці спостерігається явна диспропорція: якщо технологічний вимір цифрової компетентності відносно розроблений, то її аксіологічний аспект – цифрова компетентність як ціннісний орієнтир – залишається малодослідженим, особливо стосовно студентів закладів фахової передвищої медичної освіти (ЗФПМО).

Аналіз наукових розвідок засвідчує, що дослідники переважно зосереджуються на інструментальному аспекті цифрової компетентності (навички роботи з ЕМЗ, телемедичними системами, хмарними сервісами), натомість її ціннісно-сміслова складова – усвідомлення цифрових технологій як засобу підвищення якості медичної допомоги та самоствердження особистості – лишається поза увагою дослідників [1; 3]. Зазначене суперечить тенденціям міжнародної педагогічної науки, де рамкові документи DigComp 2.2 та DigCompEdu розглядають цифрову компетентність у нерозривній єдності когнітивних, операційних і аксіологічних компонентів [4].

Мета статті – обґрунтувати цифрову компетентність як ціннісний орієнтир професійної підготовки студентів медичних коледжів та визначити педагогічні умови її формування в освітньому середовищі ЗФПМО.

Виклад основного матеріалу. У сучасній педагогічній науці поняття «ціннісний орієнтир» трактується як усвідомлений і прийнятий особистістю регулятор діяльності, що визначає спрямованість і якість її реалізації [2]. Відповідно, цифрова компетентність як ціннісний орієнтир – це не лише сукупність цифрових навичок і знань, а й особистісно значуща установка на їх використання в ім'я пацієнта, колективу та суспільства.

Аналіз рамкового документа DigComp 2.2 (2022) виявляє п'ять ключових сфер цифрової компетентності: інформаційна й медіаграмотність, цифрова комунікація та співпраця, створення цифрового контенту, безпека та вирішення проблем [4]. Для студентів медичних коледжів кожна з цих сфер набуває специфічного аксіологічного змісту. Зокрема, сфера безпеки охоплює не лише кіберзахист, а й відповідальне ставлення до конфіденційності даних пацієнта як прояв медичної етики. Сфера вирішення проблем – критичне осмислення можливостей і обмежень штучного інтелекту в клінічній практиці.

Міжнародне порівняльне дослідження (2025) за участю студентів-медиків України, Німеччини та Казахстану з використанням інструментарію DigComp 2.2 встановило, що українські студенти демонструють порівнянний рівень цифрових навичок із зарубіжними однолітками в більшості областей, проте відстають у сфері стратегій пошуку та критичної верифікації медичної інформації в Інтернеті [3]. Це свідчить про необхідність цілеспрямованого формування не технічних умінь, а ціннісного ставлення до якості цифрових джерел як умови безпечної медичної практики.

У контексті вітчизняної нормативної бази слід зазначити, що Концепція розвитку цифрових компетентностей (2021) та освітні стандарти для спеціальності 223 «Медсестринство» задекларували вимоги до цифрової підготовки медичних фахівців. Проте реальна практика медичних коледжів свідчить про домінування знаннєвого підходу над ціннісно-діяльнісним: цифрові технології вивчаються переважно як навчальна дисципліна, а не інтегруються як наскрізна компетентність у фахові модулі [5].

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз поняття «цифрова компетентність» у контексті аксіологічного підходу до професійної підготовки майбутніх медичних фахівців.

2. Розкрити змістове наповнення цифрової компетентності як ціннісного орієнтира в структурі професійної ідентичності студентів медичних коледжів.

3. Визначити педагогічні умови формування цифрової компетентності студентів медичних коледжів на засадах ціннісно-діяльнісного підходу.

4. Обґрунтувати необхідність системного впровадження зазначених умов у освітній процес закладів фахової передвищої медичної освіти.

На основі аналізу наукової літератури та педагогічної практики ЗФПМО виокремлено чотири ключові педагогічні умови формування цифрової компетентності як ціннісного орієнтира: 1) аксіологічна насиченість змісту навчання – включення до освітніх програм завдань, що моделюють реальні цифрові дилеми медичної практики; 2) інтеграція цифрових технологій у клінічні дисципліни через проєктну та проблемно-орієнтовану методику; 3)

рефлексивний компонент оцінювання – використання цифрових портфоліо та самооцінювання за критеріями DigCompEdu; 4) розвиток цифрової компетентності викладача як умова моделювання ціннісного ставлення до технологій [2; 4].

Впровадження зазначених умов потребує системного підходу: ізольоване застосування будь-якої з них не забезпечує формування стійких ціннісних орієнтирів. Лише в комплексі вони утворюють цілісне педагогічне середовище, в якому цифрові технології сприймаються студентами не як зовнішня вимога, а як органічна складова фахової ідентичності медичного працівника.

Висновки. Цифрова компетентність студентів медичних коледжів набуває повноцінного педагогічного значення лише тоді, коли розглядається в аксіологічному вимірі – як ціннісний орієнтир, що інтегрує технічні навички з відповідальністю, критичним мисленням та етикою цифрової медичної практики. Визначені педагогічні умови її формування слугують теоретичним підґрунтям для розроблення моделі формування цифрової компетентності у ЗФПМО. Перспективи подальших досліджень полягають в емпіричній верифікації запропонованих умов у реальному освітньому середовищі медичних коледжів України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Деревянчук О. В. Концептуальна модель системного аналізу якості підготовки педагогів до цифровізації. Вісник Університету Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія. 2025. № 1 (29). DOI: <https://doi.org/10.32342/3041-2196-2025-1-29-12>
2. Деревянчук О. В., Балюк З. І. Комплекс спеціалізованих методів інтелектуального аналізу освітніх даних для підготовки педагогів професійного навчання. International Journal of Modern Education and Computer Science (IJMECS). 2025. Vol. 17, № 1. С. 28–46. DOI: <https://doi.org/10.5815/ijmecs.2025.01.03>
3. Дмитренко Т., Лаврик Т., Яресько О. Педагогічні умови як предмет наукового дослідження в Україні: природа, структура, характеристики та функції. International Letters of Social and Humanistic Sciences. 2016. Vol. 69. С. 32–38. DOI: <https://doi.org/10.18052/www.scipress.com/ILSHS.69.32>
4. Зінченко В. О., Морзе Н. В., Вембер В. П. Концептуально-референтна рамка цифрової компетентності педагогічних та науково-педагогічних працівників: проект. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2021. № 11. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2021.1110>
5. Коваль В. О., Сорока В. М. Розвиток цифрової компетентності майбутніх магістрів професійного навчання. Професійна педагогіка. 2020. № 1 (20). С. 96–103. DOI: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2020.20.96-103>